

Νικόλαος Τσουρλάκης

Τ' απαλίο

ένα πολεμικό διήγημα

Τ' απάλιο

ένα πολεμικό διήγημα

Συγγραφέας: Νικόλαος Τσουρλάκης

Το παρόν ψηφιακό βιβλίο διανέμεται ελεύθερα στο διαδίκτυο
από το δημιουργό του, υπό την ακόλουθη άδεια:

Αναφορά Δημιουργού - Μη Εμπορική Χρήση
- Όχι Παράγωγα - 4.0 (CC BY-NC-ND)

Απρίλιος, 2022

Το 1750, πολλά μέρη της Κρήτης
μετρούσαν έναν αιώνα οθωμανικής κατοχής.
Οι Χαϊνηδες, οι αρματολοί της Κρήτης,
ήταν μια μορφή αντίστασης των χριστιανών Κρητικών
ενάντια στις θηριωδίες των γενίτσαρων

Το παρόν διήγημα είναι φανταστικό,
αποκύημα της φαντασίας μου.

Κοιλάδα Μεσαράς

Η νύχτα ήταν ζεστή και υγρή. Στη μια μπάντα του χωριού, ένας σκύλος ούρλιαζε, χαλώντας την ησυχία της ζεστής καλοκαιρινής αποσπέρας. Όμως κανένας από τους χωριανούς, δε θα 'χανε τον ύπνο του για τα ουρλιαχτά του αδέσποτου. Σε λίγες ώρες, οι πετεινοί θα λαλούσαν εγερτήριο και τα κουρασμένα κορμιά θα σηκωνόταν για ένα ακόμη κάματο, κάτω από το ζεστό κρητικό ήλιο. Αν όμως γνώριζαν, πως το θανατικό πλησίαζε το χωριό τους, τότε θα είχαν κάθε λόγο να ξενυχτήσουν πίσω από τις μάντρες των σπιτιών και τις αυλόπορτες, ζωσμένοι μ' όσα άρματα μπορούσε να κρατήσει ο καθένας.

Ο θόρυβος από τα προσεκτικά βήματα, ακουγόταν απαλός και συρτός. Τα στιβάνια των ορεσίβιων Χαϊνηδων, πατούσαν όσο πιο απαλά μπορούσαν τα χώματα, καλύπτοντας την απόσταση ως το παλιό χωριό του Αγίου Μηνά. Οι μπροστάρηδες, ήταν αρματωμένοι με καριοφίλια και πιστόλες και αυτοί που ακολουθούσαν τελευταίοι, κρατούσαν σφιχτά στα χέρια τους σπαθόβεργες, βούργες και κλεμμένα τούρκικα γιαταγάνια. Οι τριάντα-πέντε παλικαράδες, κατέβηκαν από τα ορεινά μ' ένα μοναδικό σκοπό. Να χαλάσουν όλους τους κατοίκους στο παλιό χωριό τ' Αι Μηνά. Νέους και γέρους, άντρες και γυναίκες. Κανείς δεν έπρεπε να μείνει όρθιος. Γιατί αυτό το χωριό δεν ήταν σαν τα δικά τους, ήταν ένα χωριό γενίτσαρων όπου όλοι είχαν τουρκέψει. Ένα χωριό, που κανένας δε το φώναζε πια με το παλιό του όνομα, γιατί ο ναός του Αγίου είχε γίνει ένα αχούρι για να σταβλίζονται τα ωζά. Μέσα σ' αυτό το χωριό, είχε βρει καταφύγιο το μπουλούκι

του εχθρού. Οι παλικαράδες του Αλή αγά, του Τούρκου άρχοντα. Τους είχε ορμηνέψει ο αγάς κι ήταν έτοιμοι ν' ανέβουν στα όρη, για να σκοτώσουν τους χριστιανούς. Κι αν σήμερα το βράδι, οι Χαϊνήδες δεν τους έπιαναν ξαρματωμένους στον ύπνο, τότε τα χωριά τους θα πληρώνανε μεγάλο φόρο. Φόρο, με το αίμα των κοπελιών και των θυγατέρων τους.

-Καλιά το 'χω, να τσι ξεκάμω εγώ πρώτος,

είχε πει ο παπάς των χριστιανών, ο παπά-Γιώργης, ο Ψαρής και τα παλικάρια ζώστηκαν τ' άρματα για να κατέβουν στα πεδινά.

Ο Ασλάν, ο επονομαζόμενος Μείντάνης, καθόταν οκλαδών πάνω στο μικρό χαλί κι ακόνιζε με μια μικρή λεία πέτρα την κυρτή σπάθα του. Ο μονότονος ήχος, που έκανε η πέτρα κάθε φορά που έγλυφε το ατσάλι, ακουγόταν μεθυστικός στ' αυτιά του. Μεθυστικός, σχεδόν υπνωτικός. Όμως σήμερα, ο ύπνος δεν έλεγε να τότε πάρει. Το μυαλό ταξίδευε στα ορεινά. Για εκεί όπου θα κινούσανε αύριο το πρωί, αυτός και τα παλικάρια του. Προσπαθούσε να θυμηθεί τα μονοπάτια, τα χαράκια και τις λέσκες. Κάθε βράχο και κάθε χαράδρα. Όλα ήταν σημαντικά. Έπρεπε να θυμηθεί το δρόμο για τα χωριά των κλεφτών. Των ανυπότακτων χριστιανών, που σκοπό είχανε να βλάψουν τους μουσουλμάνους νοικοκυραίους. Αυτό ήταν κάτι, που δε μπορούσε να το επιτρέψει ο Μείντάνης. Οι προδότες οι Χαϊνήδες, θα πληρώσουν ακριβά την ανυπακοή τους στον Αλί αγά. Κι αυτός ο ίδιος, θα είναι μπροστάρης και θα χαλάσει όσους περισσότερους μπορεί. Για να μαθευτεί σ' όλο το μιλέτι των χριστιανών, πως όποιος δε σέβεται τους

αφεντάδες του και δε πληρώνει το χρέος του, πεθαίνει από βόλι ή ψοφάει κρεμασμένος στο τσιγκέλι. Συνέχισε ν' ακονίζει τη σπάθα του, με τα μάτια κλειστά. Το μυαλό ταξίδευε στα ορεινά, σε χωριά ελεύθερα, όπου πόδι Τούρκου δεν είχε πατήσει ποτέ. Χωριά, που η μνήμη του τα κρατούσε ακόμη ζωντανά. Μια μνήμη, τριάντα ολόκληρων χρόνων. Την εποχή που ακόμη πίστευε στον αφέντη Χριστό. Βοσκαρούδι πάνω στα όρη, να βόσκει με τον κύρη του τις αίγες των πλούσιων χριστιανών. Δεν είχε μάθει τα γράμματα, γιατί ο κύρης του δεν τα γνώριζε για να του τα διδάξει. Το πιο ψηλό κοπέλι, το πιο δυνατό από όλα κι όμως ήτανε βοσκός στη δούλεψη των άλλων. Ο νους και η καρδιά του, δεν την αντέχανε τέτοια αδικία. Οι αίγες, του μυρίζανε. Τα όρη, τον στενεύαν. Τους χριστιανούς αφεντάδες του, τους μισούσε. Τα κατάμαυρα μάτια ανοίξανε διάπλατα και το μίσος που έβγαινε μαζί με την ανάσα του, γέμισε τη κάμαρα. Το μυαλό έτρεχε ακόμη στα παλιά. Οι μνήμες ξανάρχονταν ζωντανές. Τη μέρα που παράτησε τον παντέρμο τον κύρη του, για να κατέβει στα πεδινά και ν' αλλαξοπιστήσει. Η ντροπή του πατέρα, για τη προδοσία του μοναχογιού του. Ο κατής που τον έκαμε μωαμεθανό. Οι δυο μάρτυρες, που στέκαν δίπλα στον ιμάμη. Αγαρηνοί θαλασσινοί, ηλιοκαμένοι και ξεδοντιάρηδες, μισεμένοι, όμως παλικάρια στον πόλεμο. Αδέλφια του. Οι άγριοι Σαρακηνοί πειρατές. Το πρώτο του ρεσάλτο, σε χριστιανικό καράβι. Η σκούνα του. Τα απόμερα λημέρια της Γραμπούσας και τα στενά αραξοβόλια της Μάνης. Η θάλασσα... η όμορφη θάλασσα... Τ' αχείλι, χαμογέλασε. Η ματιά, γαλήνεψε. Όμως μια στιγμή μετά, το μίσος ξαναγύρισε και τα ματόκλαδα σμίζανε. Οι πρώτες μάχες ενάντια στους προδότες χριστι-

ανούς. Τους Χαϊνήδες. Απάνω στ' ανυπότακτα τα όρη. Κρυμμένοι σε στάνες. Η μια στάνη δίπλα στην άλλη, πάνω στα όρη που οι χριστιανοί τις λογίζονταν για χωριά. Μετά θυμήθηκε τον Αλή αγά, το Τούρκο αφέντη του κι ένοιωσε περήφανος... ξάφνου, η φωνή του πρώτου πετεινού, τον ξαναγύρισε στην πραγματικότητα. Σε μια ώρα θα ξημέρωνε. Σε λίγο τα παλικάρια θα ξυπνούσαν και το μπουλούκι θ' άρχιζε την πορεία μέχρι τους πρόποδες του όρους. Άφησε την πέτρα και τη σπάθα, στην τάβλα που έστεκε χαμηλά μπροστά του κι έκατσε σκυφτός στα γόνατα. Γύρισε προς τη μεριά της Ιεράλυτνας, για να κοιτάει προς την Ιερή Πόλη κι ακούμπησε το μέτωπο πάνω στο χαλί. Ανασηκώθηκε με τα χέρια του, ανοικτά δίπλα στο κεφάλι κι έψαλε μεγαλόφωνα την τακμίρ, την προσευχή προς τον Αλλάχ,

-Αλλασάου Ακμπάρ...

Ο παπά-Γιώργης, ο Ψαρής, ήταν μπροστάρης. Οι αρματολοί κάμανε προσεκτικά το γύρο του χωριού, αργά, ο ένας πίσω από τον άλλον. Ο σκύλος αλυχτούσε ακόμη στην άλλη μπάνα του οικισμού. Όμως οι χωριανοί κοιμόντουσαν. Τα μάτια του παπά-Γιώργη, τ' αυτιά και τα ρουθούνια, ήταν ορθάνοικτα. Προσπαθούσε να συλλέξει ότι πληροφορία μπορούσε. Οι αισθήσεις του, θα του σώζανε τη ζωή και τη δική του και των παλικαριών. Πίσω του, ακολουθούσαν τα πατήματα του ο Σήφης, απ' τη γενιά των Αλεβίζων και ο Μανιός, ο επονομαζόμενος κλέφτης. Δύο πρωτοπαλίκαρα, από δυο διπλανά χωριά. Ντελικανήδες και μακρινά ξαδέλφια, που κάμανε αγώνα σήμερα, ποιος θα σκότωνε τους περισσότερους γενίτσαρους. Ήταν κι οι δυο αρματωμένοι ως τα δόντια. Αρχοντάδες, με

πολλές αίγες και πρόβατα, ο καθένας. Είχαν τα γρόσια, να αγοράσουν τις πιστόλες και τα καριοφίλια που κρατούσαν και πάνω στις παλάσκες και τα σελάχια τους, τα κεντήματα ήταν μεταξωτά και πλούσια. Από πίσω, ακολουθούσαν τα μπουλούκια τους. Εμπειροπόλεμοι, ορεσίβιοι Χαϊνήδες, αρματωμένοι κάποιοι με καριοφίλια και σπάθες κι άλλοι με πιστόλες. Πιο πίσω ακόμη, ουραγοί, ακολουθούσαν οι βοσκοί. Πλιατσικολόγοι, με μαχαίρες, χοντρές ξύλινες κατσούνες και σφεντόνες, φτιαγμένες από πέτσινα λουριά. Όποιος απ' τους βοσκούς, ήταν τυχερός σήμερα και έστεκε ακόμη όρθιος μετά τ' απάλιο, θα μπορούσε να σκυλεύσει τ' απολυμάρια των οχτρών, για ν' αρπάξει κάποιο καριοφίλι ή έστω μια πιστόλα. Και στο επόμενο γιουρούσι, θα μετριότανε κι αυτός για Χαϊνης και θα έτρεχε με τους μπροστάρηδες, για να 'χει την τιμή να κάμει πόλεμο σαν κι αυτούς. Όλοι τους βάδιζαν προσεκτικά, με μοναδική έγνοια να μη ξυπνήσουν τους τουρκεμένους χωριανούς. Μαζί με τους γενίτσαρους του Αλί αγά, μες στον παλιό πύργο των Βενετσιάνων κοιμόταν και το πρωτοπαλίκαρα του Τούρκου αφέντη. Ο Μεϊντάνης. Γενίτσαρος, που όταν γεννήθηκε η χριστιανή μάνα του τον ονόμασε Νικόλα προς τιμήν του προστάτη της θάλασσας κι αυτός σαν τούρκεψε, διάλεξε τ' όνομα Ασλάν, γιατί πίστευε πως ήταν δυνατός στη μάχη σαν το λιοντάρι. Ο Ασλάν, ο επονομαζόμενος Μεϊντάνης, ήταν το μεγάλο τρόπαιο για τους χριστιανούς κι αν κάποιος απ' αυτούς, κατάφερνε ν' ανεβάσει την κομμένη του κεφαλή πάνω στα ορεινά χωριά, η γενιά του θα έμενε ζωντανή για πάντα και τ' όνομα του, θα το τραγουδούν οι κοπελιές και τα βοσκαρούδια, όταν θα σκαρφίζονταν ρομαντικές ιστορίες του πολέμου.

Ο Μείντάνης προσευχήθηκε πριν ξημερώσει, γιατί η μέρα ήταν μικρή και το μπουλούκι του έπρεπε να ξεκινήσει με το πρώτο φως, την πορεία του προς τους πρόποδες. Όταν θα νύχτωνε ξανά, θ' ανεβαίνανε κρυφά πάνω στα όρη. Σηκώθηκε στα πόδια του, έζωσε όλα του τ' άρματα και κίνησε να βγει από τη σκοτεινή κάμαρα. Έσπρωξε τη μεγάλη ξύλινη πόρτα και είδε έκπληκτος, το Μουσταφά το φαμεγιό του, να κοιμάται έξω από την κάμαρα. Σάρωσε με τη ματιά του την οροφή του πύργου και την υπερυψωμένη βίγλα. Κανένας δεν έστεκε φρουρός. Κατάλαβε. Ο Μουσταφάς είχε αποκοιμηθεί κι είχε αφήσει τη βίγλα αφρούρητη. Οργισμένος, τράβηξε μέσα από το σελάχι του, το μακρύ χαρμπί, τη βέργα για τις κάνες, ελαφροπάτησε και μόλις έφτασε πάνω από τον κοιμισμένο Μουσταφά, του 'παιξε μια δυνατή βιτσιά πάνω στην κεφαλή. Το παλικαράκι πετάχτηκε όρθιο, με τα χέρια του γύρω από το κεφάλι, φωνάζοντας σαν να τον σκοτώνανε,

-Αλλάχ! Βοήθεια... βοήθεια..

Μουγγάθηκε όμως, από τον πόνο που του χάρισε η δεύτερη βιτσιά πάνω στην πλάτη. Έτρεξε στην άλλη γωνιά του πύργου, για να σωθεί απ' τις βουρδουλιές. Ο Μείντάνης, ξανάβαλε το χαρμπί μέσα στο σελάχι και του έβαλε μεγάλη φωνή,

-διάλε τσ' απολυμάρες σου... αποκοιμήθηκες, μπρε μούσκαρε;

Ο νεαρός έστεκε αμίλητος, σε εγρήγορση, έτοιμος ν' αποφύγει την επόμενη επίθεση τ' αφέντη του. Αλλά ο γενίτσαρος αντί να του ορμίσει, στάθηκε και του έδωσε εντολή,

-άμε μπρε κακορίζικε στ' αλάι, ντελόγο, για να τσι μεταπνήσεις.

Ο Μουσταφάς ξεφύσησε ανακουφισμένος. Φθηνά την είχε γλυτώσει, με δυο βιτσιές. Δεν περίμενε δεύτερη εντολή, κίνησε γρήγορα να κατέβει και να ξυπνήσει τα παλικάρια που κοιμόταν στο ισόγειο του βενετσιάνικου κουλέ. Έκανε δυο μεγάλα βήματα, όμως στάθηκε ξανά και κοίταξε έντρομος το μεγαλόσωμο γενίτσαρο, να κάμει ένα πλάγιο βήμα και να στέκεται εμπόδιο, με τα πόδια ανοικτά, ανάμεσα σ' αυτόν και τη σκάλα. Πήρε μια μεγάλη αναπνοή και έκανε να περάσει, αλλά ο αφέντης του, τον πρόλαβε και του 'παιξε ένα παλαμίδι στα μούτρα. Πήγε να του δώσει και μια κλωτσιά με το σκληρό στιβάνι, όμως ο νεαρός έκανε μια απότομη αποφυγή στα δεξιά και πέρασε με μαεστρία από δίπλα του. Πριν προλάβει ο Μειντάνης να του ρίξει κι άλλη, ο Μουσταφάς είχε αρχίσει να κατεβαίνει δύο-δύο τα πέτρινα σκαλιά, ακούγοντας τον αφέντη του να τον υβρίζει οργισμένος,

-θα σε ψακώσω... γρόθε...

Οι πρώτοι χριστιανοί, μπήκαν αθόρυβα στη βόρεια μπάντα του χωριού. Πατούσαν το ξερό χώμα ξυπόλυτοι, καθώς είχαν αποθέσει τα στιβάνια τους όξω απ' το χωριό. Σταμάτησαν μπροστά στο βενετσιάνικο κάστρο. Ένας μισογκρεμισμένος κουλέσ που, στη μια του μπάντα είχε διασωθεί ανέπαφη μια μεγάλη σάλα και στον επάνω όροφο, μια κάμαρα και ένας χαμηλός πύργος, που οι μωαμεθανοί τον χρησιμοποιούσαν σαν βίγλα. Όμως σήμερα οι χριστιανοί ήταν τυχεροί, γιατί κανένας απ' τους γενίτσαρους δεν φρουρούσε τον πύργο. Οι βίγλα ήταν σκοτεινή κι άδεια. Ο παπά-Γιώργης σήκωσε το

χέρι του ψηλά, παραγγέλλοντας στα δύο πρωτοπαλίκαρα να σταματήσουν. Πίσω από τους μπροστάρηδες, σταμάτησε και το υπόλοιπο μπουλούκι. Τα λίγα σπίτια που στέκαν γύρω απ' τον πύργο, ήταν κι αυτά σκοτεινά. Σίγουρα, κάποιοι χωριανοί θα φχαριστιότανε τη δροσιά της αυλής τους και θα κοιμόντουσαν κάτω από τις δροσερές κληματαριές. Οι χριστιανοί όμως, κάμανε το γύρω του χωριού αθόρυβα και τώρα στέκαν κι αφουγκράζονταν. Όλα ήταν ήσυχα, εκτός από τ' αδέσποτο που συνέχιζε το ουρλιαχτό του. Η νύχτα είχε γιομάτο φεγγάρι κι ήταν καθαρή, χωρίς σύννεφα. Γι' αυτό το λόγο, είχαν μαζευτεί οι γενίτσαροι στον παλιό ενετικό κουλέ. Για να βαδίσουν με τη ξαστεριά πάνω στα όρη και το κατοπινό βράδυ, να κάψουν τα ελεύθερα χωριά των χριστιανών. Όμως δεν υπολόγισαν τη Δέσποινα Παναγιά, που 'στειλε στους χριστιανούς μαντάτο, για το κακό που πλησίαζε. Τους το 'στειλε με τον Σκουτέλη, ένα γυρολόγο προμηθευτή, που είχε τουρκέψει για να μπορεί να πουλάει τηνπραμάτεια του στα χωριά των μουσουλμάνων Κρητικών. Ο Σκουτέλης όμως, θυμούταν κι αγαπούσε ακόμη την παντέρμη τη μάνα και τον κύρη του, που ήταν -Θεός σχωρέστους- χριστιανοί. Δε του πήγε η καρδιά, να αφήσει τέτοιο κακό να συμβεί. Μόλις είδε λοιπόν τ' ασκέρι του Αλί αγά, εικοσιπέντε παλικαράδες οπλισμένους μέχρι τα δόντια, να καταφεύγουν στον παλιό κουλέ, τους πλησίασε τάχα για να τους δελεάσει με τηνπραμάτεια του. Δε δυσκολεύτηκε να μάθει το σχέδιο τους, καθώς οι γενίτσαροι του Τούρκου αγά, σουλατσάρανε σαν τους νταήδες μέσα στο χωριό διαλαλώντας δυνατά και περήφανα, για το που είχανε κινήσει. Ο Σκουτέλης, καβάλησε τον όνο του και μέσα σ' ένα απόγευμα, κατάφερε να περάσει το χαμπέρι στο δυσπρόσιτο

εκκλησιάκι του παπά-Γιώργη. Ο παπάς, έστειλε μαντάτο σε όλα τα ορεινά χριστιανικά χωριά και μέσα σε μια μέρα, είχε μαζώσει τους Χαϊνήδες και το μπουλούκι των πλιατσικολόγων. Τώρα, στεκόταν σκυφτός μέσα στο σκοτάδι, έτοιμος για το γιουρούσι. Γύρισε και κοίταξε προς τα παλικάρια. Πίσω του στεκόταν ο Μανιός, ο κλέφτης. Γεροδεμένος με μεγάλες χέρες και μακριούς πόδες, έκρυβε κάτω από το σκούρο μούσι του δύο μικρά σφικτά χείλια. Οι ματιές τους συναντήθηκαν. Σπίθες βγαίνουν από τα πράσινα μάτια του Μανιού. Ο παπάς γνώριζε καλά, το τι είχε σκοπό να κάμει κι αυτός και όλο το μπουλούκι. Πρώτα, θέλανε να χαλάσουν τ' ασκέρι των γενίτσαρων και να κόψουν την κεφαλή του Μεϊντάνη. Μετά, θα βάζανε φωτιά στο χωριό και αφού θα χαλούσαν όλους τους μωαμεθανούς, θα φεύγαν με πλιάτσικο τα ωζά τους. Προσπάθησε να τους μεταπείσει, όσο κάμανε την πορεία τους προς τα πεδινά.

-Τ' ασκέρι του Αλί αγά,

έλεγε ο παπά-Γιώργης,

-είναι ο οχτρός μπρε κοπέλια κιέ όχι οι μωαμεθανοί νοικοκυραίοι.

Όμως οι Χαϊνήδες, δεν θέλανε ν' ακούσουν κουβέντα. Στον πόλεμο πηγαίνανε κι ο πόλεμος δεν ξεχωρίζει κανέναν. Ο παπάς γύρισε το βλέμμα του προς τον κουλέ, έσφιξε τα σαγόνια του και συνέχισε να προσεύχεται.

Ο Μεϊντάνης κατέβηκε αργά, κτυπώντας τα σκληρά σιβάνια του πάνω στις αρχαίες πελεκημένες πέτρες. Ήταν ψηλός σαν το θεριό, με μούτρα καμένα απ' τον ήλιο και

κατσαρά μαλλιά. Ήταν ζωσμένος με πέντε πιστόλες, γιαταγάνι και δυο μεγάλες μαχαίρες. Την μια από τις δυο, την είχε αποκτήσει στη Μπαρμπαριά. Αρχαίο ατσάλι, δεμένο πάνω σε σκαλιστή, φιλντισένια μανίκα, φτιαγμένη απ' το καύκαλο του ελέφαντα. Στο δεξί κρατούσε το καριοφίλι και δίπλα στον αριστερό μηρό του, κρεμόταν η μεγάλη σπάθα. Τ' αγαπημένο του όπλο. Αρκετά ελαφρύ, για να το δουλεύει ακούραστος στη μάχη και με το σωστό βάρος όταν κατέβαινε με δύναμη, για να αποκόψει τη κεφαλή του απίστου που θα τολμούσε να σταθεί μπροστά του. Στη δική του κεφαλή, είχε τυλίξει δύο κεφαλομάντηλα. Ένα μαύρο κρουσάτο, που έπεφτε στα πλάγια κι από πίσω, για να καλύπτει τον καφά του κι ένα σφιχτό τσόχινο, για να προστατεύει τα πετσιά της κεφαλής του. Κάτω από το δερμάτινο κεντημένο σελάχι, φορούσε μόνο μια γκυλότα, την κοντή βράκα, που του άφηνε τα ποδάρια ελεύθερα, για να μπορούν να τρέξουν ανάμεσα στο ασκέρι του οχτρού και να το χαλάσουν. Οι μαύρες του μουστάκες, κρέμονταν στα πλάγια και κάλυπταν το αξύριστο γένη του. Ήταν ψηλός και δυνατός, σαν βούι, πονηρός σαν αλεπού κι άφοβος στον πόλεμο, σαν το δυνατό λιοντάρι. Γι' αυτό και το όνομα του ήταν Ασλάν. Ο Ασλάν, ο γενίτσαρος. Το λιοντάρι της Μεσαράς.

Ο Μουσταφάς, είχε αρχίσει να σπρώχνει με τα βρώμικα στιβάνια του, τους κοιμισμένους πολεμιστές. Ήταν έμπειρος σ' αυτή τη δουλειά και μόλις έπαιζε μια σπρωξιά σε κάποιον, έφευγε στα πλάγια με ταχύτητα, για ν' αποφύγει τις μαγκουριές ή τα στιβάνια που του πετούσαν στο κεφάλι. Μέσα σε λίγα δευτερόλεπτα, το ισόγειο είχε γεμίσει με τις βλασθύμιες και τις κατάρες των παλικαράδων. Κατάρες, για τη

τύχη και τη γενιά του Μουσταφά και βλασθύμιες, για όλους τους νεκρούς συγγενείς του. Ήταν ακόμη νύχτα και ήταν δύσκολο να σηκωθούν από το απαλό σανό, που είχαν απλώσει σα στρωσίδι πάνω στο βρώμικο χώμα. Μέχρι να μεταπνήσουν οι πρώτοι απ' αυτούς, τα βήματα του Μείντάνη ακούστηκαν να κτυπούν δυνατά τις πέτρες της σκάλας. Σταμάτησε από πάνω τους κι όταν τους μύρισε, έκοψε την αναπνοή του, μισή. Η βρώμα από τα κάτουρα και την απλυσιά τους, είχε γεμίσει τον αέρα της μεγάλης αίθουσας. Είκοσιπέντε νοματαίοι είχαν κοιμηθεί παστωμένοι σα σαρδέλες, ο ένα δίπλα στον άλλο. «Χαλάλι τους», σκέφτηκε κι έβαλε μεγάλη φωνή προς τα παλικάρια του,

-αγουροζυπνήστε κοπέλια κιέ πορίσετε απ' τον κουλέ.

Έξω από την χοντρή, ξύλινη πόρτα του πύργου, στέκαν στα γόνατα οι χριστιανοί παλικαράδες. Ο ήχος των μωαμεθανών και οι βλασθύμιες, είχαν φτάσει στ' αυτιά τους. Στήθηκαν λοιπόν ο ένας δίπλα στον άλλον, όλοι αυτοί που κρατούσαν πυροβόλα όπλα και περίμεναν την πόρτα ν' ανοίξει. Οι υπόλοιποι στέκαν στα πλαγινά της πόρτας, με τα γιαταγάνια και τις μαχαίρες ανά χείρας, έτοιμοι για το γιουρούσι. Μεσ στο μυαλό του παπά-Γιώργη, εναλλάσσονταν σκέψεις, η μία μετά την άλλη. Προσευχές προς το Χριστό, χαρά για την απρόσμενη τύχη να τους πιάσουν ξαρμάτωτους πάνω στο εγερτήριο κι η τρομακτική ιδέα του θανάτου. Είχε το καριοφίλι του στραμμένο προς την πόρτα, με το ανύχι του πυριτόλιθου σηκωμένο, έτοιμο να πέσει πάνω στο τσακμάκι και να πυροδοτήσει το φυτίλι. Με το δεξί του χέρι, έσφιγγε το όπλο και με τ' αριστερό, χάιδευε το μεγάλο ξύλινο σταυρό που κρε-

μόταν μπροστά στο μπέτη του. Δίπλα, στ' αριστερά του, στεκόταν στα γόνατα ο Μανιός ο κλέφτης, με τα δυο του χέρια τεντωμένα και τις δυο πιστόλες του να σημαδεύουν προς την πόρτα του πύργου. Είχε πολλές μάχες με μωαμεθανούς στο ενεργητικό του ο Μανιός, γιατί ήταν γνωστός ζωοκλέφτης σ' όλη την περιοχή της Μεσαράς. Μικρές και μεγάλες μάχες, κάποιες με τουρκεμένους Κρητικούς κι άλλες με γενίτσαρους ή άτακτους Τούρκους παλικαράδες. Περίμενε με ανυπομονησία ν' ανοίξει η πόρτα μπροστά του και αφού πρώτα θα πυροδοτούσε τα δυο φυσέκια, στη συνέχεια θα τραβούσε το εύχρηστο γιαταγάκι του και θα 'μπαινε μπροστάρης μέσα στον κουλέ. Στην άλλη πλευρά του παπά, έστεκε ο νεαρός Αλεβίζος. Παλικάρι στο χορό και το πιτό. Πανύψηλος, ομορφάντρας και γεροδεμένος σαν κριός, αλλά άμαθος στον πόλεμο. Ο παπάς, γνώριζε πως αυτή ήταν η πρώτη του μεγάλη μάχη και προσπάθησε να τον μεταλείσει, να μείνει πίσω για να προστατεύσει τα χωριά. Όμως ο νεαρός δεν ήθελε να ακούσει κουβέντα. Το αίμα του έβραζε για πόλεμο. Ζώθηκε τ' άρματα κι ακολούθησε τους χριστιανούς, έχοντας δίπλα του τρεις από τους παραγιούς του κύρη του. Για να έχουν τα μάτια τους επάνω του και να τον αποσκιάζουν. Τώρα, κοιτούσε αγχωμένος προς την πόρτα. Με τ' αριστερό του χέρι χάιδευε ένα χρυσό φλουρί, αγιοκωνσταντινάτο, που το είχε κρεμασμένο στο λαιμό και με το δεξί, έσφιγγε γερά το καριοφίλι. Στ' αυτιά του, θαρρούσε πως άκουγε τον αηδονισμό της μικρής του αδελφής, σαν ύφαινε το εργόχειρο της. Καταλάβαινε, πως η γλυκιά φωνή που άκουγε ήταν δημιούργημα του μυαλού του. Το ένιωθε, πως ο φόβος τον είχε καταλάβει. Οι αναπνοές του ήταν γρήγορες και τα

μούτρα του είχανε μουδιάσει. Τα μπούτια του κάτω από τη βράκα, ήταν βρεγμένα απ' τα ούρα του, όμως είχε ορκιστεί στη χριστιανική του πίστη, πως καλιά το 'χε να πεθάνει παρά να ντροπιάσει τον κύρη του και τη γενιά τους. Έσφιξε πιο δυνατά το καριοφίλι κι ο δείκτης του δεξιού χεριού, χάιδεψε απαλά τη σκανδάλη του λειόκανου όπλου.

Αφού κατάφερε να ξυπνήσει όλους τους παλικαράδες, ο Μουσταφάς έφτασε μπροστά στη χοντρή εξώπορτα του πύργου και σήκωσε το μεγάλο καδρόνι, που την ασφάλιζε από μέσα. Απόθεσε το βαρύ ξύλο πάνω στο χωμάτινο πάτωμα και τη στιγμή που σήκωσε το μεταλλικό μάνταλο και τράβηξε την πόρτα προς τα μέσα, έμεινε έκπληκτος, να κοιτάει τις κάνες των χριστιανών που τον σημάδευαν. Κανείς από τους πολεμιστές του Αλί αγά, δεν είχε καταλάβει την παγίδα, μέχρι να ακουστεί ο κρότος των πυροβολισμών κι η βουή απ' τις κραυγές του εχθρού. Με την πρώτη ομοβροντία, ο άτυχος Μουσταφάς εκτοξεύτηκε προς τα μέσα, συμπαρασέρνοντας μαζί του κι άλλους δυο άντρες. Δύο δευτερόλεπτα μετά, οι πρώτοι χριστιανοί με μπροστάρη το Μανιό, πέρασαν ασυγκράτητοι τη βαριά πόρτα και άρχισαν να πετσοκόβουν με τα εύχρηστα γιαταγάνια τους έκπληκτους μωαμεθανούς. Ο νεαρός Αλεβίζος μπήκε μετά το Μανιό και τη στιγμή που κατέβαζε το γιαταγάνι του πάνω στην κεφαλή ενός εχθρού, ένα βόλι από το καριοφίλι του Μείντάνη, του διέλυσε το μέτωπο και του πέταξε τα μυαλά έξω απ' το κρανίο. Ο άτυχος Αλεβίζος σωριάστηκε στο χώμα, σα σακί. Ο φονιάς του, το λιοντάρι της Μεσαράς, άφησε το λειόκανο όπλο να πέσει απ' τα χέρια του και τράβηξε δύο από τις πιστόλες του, για να ξανά πυροβολήσει πάνω τους Χαϊνηδες. Και τα δύο βόλια,

βρήκαν στόχο πάνω στα κορμιά δύο χριστιανών. Πέταξε τις πιστόλες και άρχισε να κατεβαίνει τα υπόλοιπα σκαλιά, δύο-δύο. Τη στιγμή που πάτησε πάνω στο χώμα, οι μισοί από τους άντρες του ήταν ήδη νεκροί ή λαβωμένοι. Τράβηξε, άφοβος, μέσα από το δερμάτινο σελάχι άλλες δύο πιστόλες και τις άδειασε πάνω στα κεφάλια δύο οχτρών. Και οι δυο τους, ξαπλώθηκαν νεκροί στο πάτωμα. Κατάλαβε ο γενίτσαρος, πως η μάχη ήταν χαμένη. Ξεσπάθωσε με το ένα χέρι και με το άλλο, άρχισε να τραβάει τα γιλέκα των αντρών του από πίσω, για ν' ανοίξει χώρο και να περάσει μπροστά. Τελικά τα κατάφερε και στάθηκε κόντρα στα γιαταγάνια και τις μαχαίρες των οχτρών. Η ορμή και η ταχύτητα του Μείντάνη, δεν είχαν αντίστοιχο στις γραμμές των χριστιανών. Τέσσερεις φορές κατέβασε με τέχνη τη σπάθα του και τέσσερεις χριστιανοί πέσανε νεκροί, πάνω στο ματωμένο χώμα. Ο χώρος ήταν στενός και οι αντιμαχόμενοι πολεμούσαν ο ένας δίπλα στον άλλον. Μόνον ο Ασλάν, μπορούσε να κόβει με τη μεγάλη κυρτή σπάθα, μέσα σ' αυτήν τη στενοχωρία. Ωσπου, η πιστόλα του παπά-Γιώργη, εκπυρσοκρότησε μπροστά απ' το μπέντη του γενίτσαρου. Το βόλι του χριστιανού, μπήκε και καρφώθηκε στ' αριστερό πλεμόνι. Ο πόνος του 'κόψε τη φόρα, όμως δεν ήταν αρκετός για να τον σταματήσει. Άπλωσε το χέρι και τράβηξε προς το μέρος του, τον παλικαρά που πολεμούσε δίπλα στο Μανιό. Τον γύρισε με βία, κι αφού του κάρφωσε τη μία από τις μαχαίρες στους ραχιαίους, τον κράτησε μπροστά του σαν ασπίδα, έχοντας περασμένο το ένα χέρι γύρω από το λαιμό του ομήρου. Το παλικάρι, χωρίς να βγάλει ήχο από τον πόνο της μαχαιριάς και χωρίς να προβάλει αντίσταση, ακολούθησε με την όπισθεν το βηματισμό του γενίτσαρου, προ-

στατεύοντας τον με το ίδιο του το σώμα. Ώσπου ένα βόλι από την πιστόλα του Μανιού, τον πέτυχε στην καρδιά και τον σκότωσε ακαριαία. Ο έμπειρος Χαΐνης, δεν χρειάστηκε πάνω από λίγα δευτερόλεπτα για να πάρει την απόφαση και να σκοτώσει τον άτυχο συγχωριανό του. Το μονό που μετρούσε αυτή τη στιγμή, ήταν ο θάνατος του Μείντάνη κι όσο για τον νεαρό συμπολεμιστή του, «ο Θεός να τον αναπαύσει, εις τόπον χλοερόν, τόπον αναψύξεως». Ο γενίτσαρος, έσπρωξε με δύναμη το σώμα του άτυχου νεαρού πάνω στο Μανιό και με δυο πήδους, κατάφερε να ανέβει τη σκάλα και να εξαφανιστεί στον επάνω όροφο του πύργου, τη στιγμή που γύρω από το κεφάλι του άκουγε να σφυρίζουν τα βόλια των χριστιανών, καθώς έσκιζαν τον αέρα. Έφτασε επάνω, μπήκε μέσα στην κάμαρα και κατάφερε να κλείσει και ν' αμπαρώσει την πόρτα, πριν προλάβει να τον σταματήσει ο Μανιός που τον ακολουθούσε κατά πόδι.

Ο Μείντάνης, κάνοντας μικρά συρτά βήματα, πήγε και έκατσε πάνω στο ξύλινο κάσωμα που κάλυπτε το μικρό παράθυρο της κάμαρας. Το στήθος του, τον έκαιγε. Οι αναπνοές του ήταν επίπονες και δεν τον χορταίνανε αέρα. Ήξερε πως σε λίγο θα πέθαινε. Με βλέφαρα ορθάνοικτα, κάρφωσε το βλέμμα του στο ταβάνι και άρχισε να προσεύχεται. Ζήτησε από τον Αλλάχ, να τον συγχωρέσει για τα κακά που είχε κάμει στο βίο του. Για την ελεημοσύνη, που δεν έδωσε. Για τα παιδιά, που δεν έκαμε. Για τους άπιστους, που δεν πρόφτασε να σκοτώσει. Και τέλος, για το Χάτζ που δεν τήρησε. Όλες τις θάλασσας ταξίδεψε για να κουρσεύει. Δέκα χρόνια πάνω στα πειρατικά καΐκια, όργωνε τη μεγάλη θάλασσα, όμως στη Μέκκα δεν αξιώθηκε να προσκυνήσει. Μια ομοβρο-

ντία των χριστιανών, κούνησε την πόρτα. Το χοντρό μαδέρι που τη συγκρατούσε, άντεξε. Όμως σε λίγο, ανά πάσα στιγμή, θα καταφέρνανε να μπουν στην κάμαρα. Πριν από λίγα λεπτά, όλα πηγαίνανε σύμφωνα με το σχέδιο και τώρα, οι καταραμένοι οι χριστιανοί είχανε σφάξει όλα του τα παλικάρια και σε λίγο θα σπάγανε την πόρτα της κάμαρας και θα μαλώνανε πάνω από το κουφάρι του, για το ποιος θα του έκοβε το κεφάλι. Δε θα έμενε έκπληκτος, αν πάνω στη φιλονικία θ' άρχιζαν να μαχαιρώνονται μεταξύ τους, καθώς ήταν αμέρωτοι, ορεσίβιοι ζωοκλέφτες, που δεν υπακούαν σε κανέναν. Όμως κάτι τέτοιο δε θα έπρεπε να τον απασχολεί πιά, γιατί πολύ απλά, δε θα ζούσε για να δει την έκβαση της διαμάχης. Τράβηξε με το χέρι το αιματοβαμμένο του γιλέκο και κοίταξε ένα μεγάλο χρυσό δακτυλίδι, που κρέμονταν μπροστά στο μπέτη του. Αγνοώντας παντελώς, το αίμα που πήγαζε από τη λαβωματιά, περιεργάστηκε για τελευταία φορά το όμορφο κόσμημα. Το λιγοστό φως του φεγγαριού, που περνούσε μέσα από τ' ανοικτό παράθυρο, δεν ήταν αρκετό για να μπορέσουν οι οφθαλμοί του να διακρίνουν το γύρο του δακτυλιδιού και τους μικρούς, χαραγμένους σταυρούς. Όμως γνώριζε πολύ καλά, πως οι σταυροί ήταν εκεί. Τους είχε δει χιλιάδες φορές όλα αυτά τα χρόνια, κάθε φορά που το μάτι του έπεφτε πάνω στο όμορφο δακτυλίδι. Μικροί αλλόκοτοι σταυροί, σκαλισμένοι λοξά ο ένας δίπλα στον άλλον, στη σειρά, σαν να χορεύαν ένα γρήγορο πεντοζάλη. Ήταν ένα μοναδικό κόσμημα, το ποιο όμορφο λάφυρο που είχε κουρσεύσει. Το είχε τραβήξει από το χέρι ενός Γενουάτη καπετάνιου, λίγο πριν τον σφάξει και από τη στιγμή που το έκανε δικό του, δεν το αποχωρίστηκε ποτέ. Ακουμπισμένος

πάνω στο χοντρό πέτρινο τοίχο, άφησε το σώμα του να γλιστρήσει κι έπεσε φαρδύς-πλατύς πάνω στα ξύλινα μαδέρια. Η πόρτα κουνιόταν ολόκληρη απ' τα χτυπήματα. Σε λίγο θα υποχωρούσε. Πονούσε σε κάθε αναπνοή κι έβγαζε κόκκινους αφρούς από το στόμα. Έκλεισε τα μάτια και προσπάθησε να θυμηθεί τα χρόνια της πειρατείας. Τα ποιο ωραία χρόνια της ζωής του. Ελεύθερος, πάνω στο σαρακηνό καϊκι, να ληστεύει τα γεμάτα αμπάρια των εμπόρων και μετά να πουλάει τα κορμιά τους στ' Αλγέρι και την Τύνιδα. Τ' αχείλι του χαμογέλασε. Πόσο ήθελε να πάρει μια τελευταία θαλασσινή ανάσα. Γεμάτη αλμύρα, γεμάτη ελευθερία, γεμάτη... Άλλη μια ομοβροντία, από τα βόλια των πολιορκητών, τάρραξε την πόρτα και τον ίδιο. Η βαριά εξώπορτα άντεξε γι' άλλη μια φορά. Ίσως αυτή, να ήταν η τελευταία. Έβγαλε μέσα από το σελάχι του, τη μοναδική πιστόλα που του είχε απομείνει. Τράβηξε τον κόκορα προς τα πίσω και την ακούμπησε επάνω στο πόδι του, με σημάδι τη ετοιμόρροπη πόρτα. Με τ' αριστερό, έσφιξε το χρυσό δακτυλίδι. Ήταν έτοιμος. Μια φορά πεθαίνει ο καθένας και τώρα που είχε έρθει η ώρα του, ήθελε να δει το θάνατο με τα μάτια ανοικτά. Ξάφνου, η πόρτα υποχώρησε κι άνοιξε με κρότο.

-Ο Αλλάχ είναι μεγάλος,

φώναξε στα Ελληνικά και πάτησε τη σκανδάλη, τη στιγμή που ένα εχθρικό βόλι καρφώθηκε στο στέρνο του.

Οι άντρες περπατούσαν γρήγορα, το δρόμο του γυρισμού. Έπρεπε να φτάσουν στα χωριά τους, πριν να πέσει η νύκτα. Μόνο τ' αμούστακα κοπέλια κι οι γέροι, είχαν απομείνει για να φυλάγουν τα γυναικόπαιδα και τα ωζά. Μερικοί από τους

παλικάραδες περπατούσαν αμίλητοι, άλλοι γελούσαν και χωρατευόταν και κάποιοι σιγοτραγουδούσαν ριζίτικα τραγούδια για τον πόλεμο. Όλοι ήταν ικανοποιημένοι από τη μάχη, αφού κανείς δεν έμεινε έξω απ' τη μοιρασιά. Το πλιάτσικο ήταν πλούσιο. Πιστόλες και καριοφίλια, ατσάλινες μαχαίρες, σελάχια και παλάσκες, γεμάτες μ' έτοιμα τυλιγμένα φυσέκια. Όλοι είχαν στα χέρια τους νέα άρματα. Όλοι μπορούσαν τώρα να περηφανευτούν, καμπόσοι, πως πολέμησαν και χάλασαν τους Κρητικούς γενίτσαρους. Πιο μπροστά απ' όλους, περπατούσε ο Μανιός ο κλέφτης. Βάδιζε με μεγάλα βήματα, με την κεφαλή ψηλά και τα χέρια του ανοικτά, σα τον νταή. Είχε περασμένο, χιαστί, το καριοφίλι του Μείντάνη και γύρω από τη μέση του, είχε δεμένα δυο σελάχια γεμάτα πιστόλες. Το ένα ήταν το δικό του και το άλλο του γενίτσαρου. Μπροστά στο μπέτη του, κρεμόταν ένα όμορφο χρυσό δακτυλίδι με χαραγμένους σταυρούς. Ο Μανιός το φορούσε πάνω του γεμάτος ικανοποίηση, γιατί ήξερε, πως το δίκαιο ήτανε το δακτυλίδι ν' ανήκει σε χριστιανό κι όχι σε γενίτσαρο. Όμως παρόλη τη χαρά του, κρατούσε ακόμη μάνητα στον παπά-Γιώργη. Τη στιγμή που ο σκύλος ο Ασλάν ξεψύχησε και το εύχρηστο γιαταγάκι του Μανιού ήταν έτοιμο να του αποκόψει την κεφαλή, ο τραγόπαπας έβαλε τα στήθια του μπροστά κι είπε, θαρρώντας πως μόνο αυτός είναι χριστιανός,

*-Μανιέ μπάρε μου, άστου την κεφαλή απάνω στον καφά της.
Θα την χρειαστεί για το ζόδι του.*

Ο Μανιός φούντωσε, όμως δεν πείσμωνε. Έτσι κι αλλιώς, όλοι είχανε δει ποιος είχε χαλάσει το γενίτσαρο. Από σήμερα, αρχής γενομένης, όλοι οι χριστιανοί της παντέρμης Κρήτης,

θα τραγουδούνε τ' όνομα του Μανιού, του κλέφτη. Περπατούσε λοιπόν περήφανα, με την κεφαλή ψηλά, φορώντας σφιχτά επάνω του τ' άρματα του γενίτσαρου. Τελευταίος, ουραγός, βάδιζε σκεφτικός ο παπάς. Μετρούσε και αναμετρούσε τους σκοτωμένους και διάβαζε νοερά τα ονόματα τους. Δέκα ήταν, όλοι μαζί. Οι εννιά, σκοτωμένοι από τον άγριο γενίτσαρο και ο τελευταίος από ατύχημα, από φίλιο βόλι. Τους σύρανε μαζί τους, μέχρι να τους κοπούν τα χέρια και τελικά τους θάψανε, μια ώρα δρόμο μακριά από τον βενετσιάνικο κουλέ. Ψηλά, σ' ένα μικρό λόφο, με θέα τη θάλασσα. Χωρίς σάβανα τους βάλανε στο χέρσο χώμα, άλλους πετσοκομμένους κι άλλους ακέφαλους. Χωρίς να τους ξενυχτήσουν οι δικοί τους και χωρίς να τους κλάψουν οι μοιρολογίστρες. Ευτυχώς που υπήρχε και παπάς, για να τους ψάλει το ξόδι τους. Έναν μονάχα, σέρναν ακόμη μαζί τους. Τον κακορίζικο τον Αλεβίζο. Τον πηγαίνανε στου κύρη του, που είχε τα γρόσια να πληρώσει, ανοιχτοχέρικα, τις καλύτερες μοιρολογίστρες και τα πιο ακριβά σάβανα, για το εξόδιο του μοναδικού αρσενικού παιδιού του. Οι παραγοί του θα καταστρώνανε την εκδίκηση, πίνοντας ρακές και βλαστημώντας όλους τους μωαμεθανούς κι οι ανύπαντρες κοπελιές, θα κλαίγανε τ' αδικοχαμένο τυχερό τους.

Μόλις ο Μειντάνης παρέδωσε το πνεύμα του στον Αλλάχ, ο παπά-Γιώργης, ο Ψαρής, βγήκε βιαστικός από την κάμαρα, κατέβηκε δυο-δυο τα σκαλοπάτια και πετάχτηκε σαν αλαφιασμένος έξω από το κάστρο. Ήταν ακόμη νύχτα, όμως ο βρούχος κι οι κραυγές της μάχης, είχαν ξυπνήσει όλο το χωριό. Μπορούσε ν' ακούσει τους μωαμεθανούς νοικοκυραίους, να ταμπουρώνονται πίσω από τους ψηλούς τοίχους των αυλών ή

μέσα στα σπίτια τους. Φωνάζανε, δίνανε εντολές στους γιούς και τις θυγατέρες τους, στους παραγιούς και τους αναθρευτούς τους. Ο παπάς τους άκουγε κι ήταν σίγουρος πως ήταν όλοι οπλισμένοι. Το μυαλό του έτρεχε σαν το άτι. Έπρεπε να βρει μια δικαιολογία. Ο πόλεμος έπρεπε να σταματήσει τώρα. Οι επικίνδυνοι οχτροί, είχαν ψοφήσει. Γιατί λοιπόν να σκοτώσει ο Κρητικός, άλλον Κρητικό; Ακόμη κι αν αυτός ο άλλος, ήταν τουρκεμένος; Όχι! Δεν έπρεπε να γίνει άλλη σφαγή, έπρεπε να βρει μια δικαιολογία. Κοιτούσε αγριεμένος τις δύο μπάντες του χωματόδρομου, ψάχνοντας μέσα στο σκοτάδι τον οχτρό. Ψηλός και ξερακιανός, γουρλομάτης, με δέκα τρίχες όλες κι όλες στο κοντό του μούσι, περίμενε με τα μάτια ορθάνοικτα. Το ήξερε, πως αργά ή γρήγορα, το μπουλούκι των χωριανών θα ερχόταν για να πάρει εκδίκηση. Όσο οι χριστιανοί παραμένανε μες στον κουλέ, τόσο οι μωαμεθανοί αγριεύονταν και προετοιμάζονταν. Έπρεπε να μπει στο κάστρο και να πείσει όλους τους Χαϊνηδες ν' αποχωρίσουν. Όμως πως; Σκεφτόταν με τα μάτια ορθάνοικτα, αγριεμένα. Και τότε, άκουσε πεταλωμένα βήματα αλόγου, να πλησιάζουν από τη βορεινή μπάντα. Τη μεριά του μεγάλου Κάστρου. Το Χάνδακα. Άνοιξε κι άλλο τα μάτια, για να μπορέσει να δει καλύτερα τον οχτρό που πλησίαζε. Όταν πια ξεπρόβαλε ο καβαλάρης μέσα από το σκοτάδι, ο παπάς έτρεξε γρήγορα για να καλυφθεί πίσω από τη μια γωνιά του κάστρου, τράβηξε μια πιστόλα από το σελάχι και σκόπευσε προς τον αναβάτη. Ο τροχασμός του σταχτί αλόγου, ήταν αργός και δυνατός. Τα πόδια του όμορφου επιβήτορα, σηκώνονταν με καμάρι και μετά πέφταν πάνω στο χώμα, αφού πρώτα κάμανε έναν μικρό πήδο. Έμοιαζε με τα όμορφα γιοργαλίδικα άλογα, που σαν

βαδίζουνε κάμουν τους αφεντάδες τους περήφανους. Το σερνικό άτι, ήρθε και στάθηκε μπροστά στη μεγάλη πόρτα του πύργου κι ο αναβάτης του, κοίταζε τον έκπληκτο παπά στα μάτια. Ήταν ομορφάντρας, νιός μ' αρχοντική ομορφιά και μακριά κατσαρά μαλλιά, πεσμένα ελεύθερα, χωρίς κεφαλομάντιλο. Πάνω στους ώμους του, φορούσε ένα μεγάλο μαύρο καπότο που κατέβαινε ως τα γόνατα. Τα στιβάνια του ήταν κάτασπρα και πατούσαν πάνω σε δύο σιδερένιους αναβατήρες. Το μόνο όπλο που είχε ζωσμένο πάνω του, ήταν μία μεγάλη κυρτή σπάθα, που κρεμόταν ως τα καπούλια του αλόγου. Ο παπά-Γιώργης κατέβασε την πιστόλα και ξεπρόβαλε το μισό του σώμα, βγαίνοντας έξω από την ασφάλεια του πέτρινου τοίχου. Ο νεαρός άρχοντας του είπε με βροντερή φωνή,

-τ' απάλιο ετελείωσε, παπά. Ορμήνευσε τα παλικάρια σου κιέ αμέτε στο καλό.

Αφού έδωσε την εντολή στον άφωνο παπά, τράβηξε τα γκέμια του αλόγου κι έφυγε προς την ίδια κατεύθυνση από την οποία είχε έρθει. Ο παπά-Γιώργης, έμεινε να κοιτάει την πλάτη του νεαρού άντρα, να εξαφανίζεται μες στο σκοτάδι. Παρέμεινε για ένα λεπτό ακίνητος κι αμίλητος, προσπαθώντας να καταλάβει ποιος ήταν ο νεαρός άρχοντας που του είχε μιλήσει. Και ξαφνικά, του ήρθε η φώτιση. Αποκλείεται να 'καμε λάθος. Ο καβαλάρης ήταν ο πολιούχος. Ο πολεμιστής-άγιος. Του 'δωσε τη λύση που έψαχνε και του 'βαλε τα σωστά λόγια μες στο στόμα. Ο παπάς σταυροκοπήθηκε τρεις φορές, γύρισε προς τον κουλέ και πέρασε τρέχοντας τη μεγάλη πόρτα. Στάθηκε μπροστά στα παλικάρια, που ακόμη σκυλεύανε τ'

απολυμάρια των οχτρών, γέμισε τα πλεμόνια του μ' αέρα κι είπε με δυνατή φωνή,

-κοπέλια, αποκάμετε με τσι νεκρούς κιέ πορίσετε απ' τον κουλέ

Οι χριστιανοί, γυρίσαν και τον κοιτάζαν με απορία. Πήρε κι άλλη αναπνοή και συνέχισε,

*-εδά μόλις τώρα, επρόβαιρε ο Αι-Μηνάς απ' το μεγάλο Κάστρο
κιέ μου δώσε εντολή να μην αντρακαλίσουμε τσι τουρκεμένους.
Τ' απάλιο λέει, ετελείωσε.*

Κάποιοι, σήκωσαν ανέμελα τους ώμους. Χαλάλι του, τ' Αι Μηνά. Τι κι αν τους παρήγγειλε ν' αφήσουν τον πόλεμο, τα λάφυρα από το πλιάτσικο ήταν πλούσια. Κάποιοι άλλοι ακούσανε τα λόγια με χαρά. Αν τα βάζαν με τους τουρκεμένους χωριανούς, ίσως η απρόσμενη τύχη τους να τελείωνε ξαφνικά. Κρήτες ήταν κι οι μωαμεθανοί και δεν τους έλειπε η αντρειοσύνη. Γιατί ν' αφήσουν άταφα τα κόκκαλα τους, σ' αυτό το παλιοχώρι; Μόνο ο ένας από τους πλιατσικολόγους, ένας κοντός μαυριδερός βοσκός που όλοι το φωνάζανε Ηράκλη, πλησίασε τον παπά και τον κοίταξε ερευνητικά μες τα μάτια. Όμως τ' άγριο βλέμμα που του ανταπέδωσε ο πολεμιστής-παπάς, τον έκανε να σωπάσει και να μην φέρει αντίρρηση. Απλά, του γύρισε την πλάτη και φώναξε με την αγριοφωνάρα του,

-ζιά σου παπά μου, κάμε όπως κατέ'εις.

Ο παπά-Γιώργης, έκλεισε ανακουφισμένος τα βλέφαρα. Είχε διακρίνει στα μάτια τους, τη δυσπιστία.

Με μεγάλες δρασκειλές, ανέβαιναν το βουνό οι χριστιανοί. Θέλαν να φτάσουν γοργά στα ορεινά χωριά, πίσω στα κοπέλια, τις θυγατέρες και τα χειμαδιά τους. Σκαρφαλώνανε το βουνό μακριά απ' τα μονοπάτια, γιατί ήταν επικίνδυνα, γεμάτα άτακτους Τούρκους ληστές και εκδικητικούς γενίτσαρους. Πηδούσαν στα χαράκια και τις λέσκες, σαν τους αίγαγρους. Δυνατοί κι ελεύθεροι. Ζωσμένοι με τ' άρματα των νεκρών οχτρών, γιομάτοι υπερηφάνεια για την αντρειοσύνη τους. Ο παπάς ακολουθούσε τελευταίος. Τα μάτια του κοιτούσαν τον ουρανό και τα χείλια του εκάμανε δέηση. Νοερά και αδιάληπτα, ευχαριστούσε τον Αφέντη Χριστό για τη νίκη που τους είχε χαρίσει. Κοίταξε ψηλά και είδε το μπροστάρη, το Μανιό, ν' ανεβαίνει καμαρωτός με το κεφάλι ψηλά. Έσφιξε τα σαγόνια του, και σκέφτηκε το μάνητα που κρατούσε ο ζωοκλέφτης για τους μωαμεθανούς. Ήταν παλικάρι ο Μανιός, αντρείος και ατρόμητος στον πόλεμο κι αν δεν είχαν πειστεί οι Χαϊνίδες ν' αποχωρίσουν μετά τη μάχη του κουλέ, όλοι οι τουρκεμένοι χωριανοί θα ήταν τώρα νεκροί. Κρίμα, γιατί κι αυτοί οικογενειάρχες ήτανε, σαν τους χριστιανούς, που αγαπούσαν τα παιδιά τους και κοιτούσαν μόνο τη δουλειά τους.

Οι πρώτες ακτίνες του βασιλιά Ήλιου, φώτισαν τις πλαγιές του Ψηλορείτη. Η άνυδρη φύση του βουνού, ετοιμαζόταν να υποδεχτεί μια ακόμη ζεστή μέρα κάτω από τον καυτό κρητικό ήλιο. Οι Χαϊνήδες και το μπουλούκι τους, ανέβαιναν αργά, με βαριά θλιμμένα βήματα. Μπροστάρης ο παπά-Γιώργης. Κρατούσε στο δεξί του χέρι, σφιχτά, την μια άκρη από το μεγάλο μάλλινο καπότο. Τις άλλες τρεις γωνίες, τις κρατούσαν οι δυο παραγοί του καπετάν Αλεβίζου και ο Μανιός, ο κλέφτης. Μέσα στη μεγάλη κάπα ήταν βυθισμένο το άψυχο σώμα του

νεαρού Σήφη, του επονομαζόμενου Αλεβίζου. Ο καπετάν Αλεβίζος, ο κύρης του Σήφη, έστεκε ξερακιανός κι ακίνητος, μπροστά στ' αλάι των πολεμιστών που τον πλησίαζαν με αργά πένθιμα βήματα. Το κακό χαμπέρι είχε φτάσει στο μητάτο του μια ώρα νωρίτερα, όταν ο τρίτος από τους παραγιούς του, είχε τρέξει για να του τα προφτάσει. Η τραγική μορφή του πατέρα, έστεκε με τα σαγόνια του σφιχτά. Κλειδωμένα. Δεν έπρεπε να βγει φωνή από το στόμα. Μήτε κραυγή, μήτε θρήνος. Δεν έπρεπε να φανεί ο πόνος του. Τα μάτια του, κατακόκκινα, κρατούσαν σφιχτά τα δάκρια μέσα τους. Οι χέρες κι οι πόδες του, τρέμανε. Δύσκολα τότε κρατούσανε όρθιο. Όμως ο χαροκαμένος πατέρας έπρεπε ν' αντέξει. Έπρεπε να παραλάβει το σώμα του μοναχογιού του, να το θρηνήσει, να το στερνοφιλήσει και να το θάψει. Μετά, μπορούσε να πέσει χάρω και να πεθάνει. Δίπλα του, στέκαν αμίλητες οι τρεις θυγατέρες του. Νιες κι ανύπαντρες, με τις κεφαλές καλυμμένες με μαύρες μαντίλες, παραστέκαν δίπλα στον κύρη τους, με τα μάτια καρφωμένα στα βράχια κάτω απ' τα πόδια τους. Και ένα βήμα πιο πίσω, έστεκε η μάνα. Τη βαστούσαν οι δύο αδερφίδες της. Μόλις μάθανε τα κακά μαντάτα, τρέξανε από τα διπλανά μητάτα κι ήρθαν για να της συμπαρασταθούν. Οι επτά τραγικές φιγούρες στέκαν αμίλητες, να κοιτούν τη νεκρική πομπή να πλησιάζει. Τ' ορεινό τοπίο τους περικόλειε, καλυμμένο με θυμάρια, γαϊδουράγκαθα και τις ξερές πέτρες που γυαλίζανε κάτω από τις πρώτες ακτίνες του ηλίου.

Οι τέσσερεις άντρες, άφησαν απαλά το σώμα του νεκρού μπροστά στα πόδια του κακορίζικου πατέρα. Τα μάτια του, δεν τολμούσαν να κοιτάζουν το σκοτωμένο παλικάρι. Τα είχε

καρφώσει πάνω στον παπά-Γιώργη. Αυτός, ήρθε και στάθηκε μπροστά του. Έβαλε το ξερακιανό χέρι πάνω στον ώμο του καπετάν Αλεβίζου κι αφού επέδωσε τα σιωπηλά του συλλυπητήρια, γύρισε προς τον νεκρό και τράβηξε απαλά το καπότο πάνω από το πρόσωπο του. Η καρδιά του κύρη του, σφίχτηκε. Η αναπνοή του σταμάτησε. Οι πόδες του κοπήκανε. Έκατσε στα γόνατα, έσκυψε πάνω στο νεκρό κοπέλι του και τ' αγκάλιασε στο μπέτη. Το ματωμένο πρόσωπο, δεν άντεξε να το κοιτάξει. Ακόμη κι ο Μανιός, τράβηξε το βλέμμα του από το μισεμένο κεφάλι του εξαδέλφου του. Η μεγάλη τρύπα στο μέτωπο του παλικαριού, έχασκε ανοικτή, για να θυμίζει το βόλι του γενίτσαρου. Τα ξεραμένα αίματα, είχαν καλύψει το κάτασπρο δέρμα του νεκρού. Τα στόμα του έχασκε ανοικτό, σα να φανέρωνε την έκπληξη του αφνίδιου θανάτου. Όμως ξάφνου, το βλέμμα του Μανιού σηκώθηκε κι έπεσε πάνω στη θειά του. Η κραυγή της, τον επανάφερε απότομα στην πραγματικότητα. Έτρεξε σαν τη τρελή κι έπεσε πάνω στο σώμα του γιού της. Άρχισε να το φιλάει. Στο αχείλι. Στο χλωμό πρόσωπο, πάνω στα ξεραμένα αίματα. Πάνω στην τρομακτική τρύπα, τ' άψυχου κρανίου. Τον έσφιγγε πάνω της. Έκλαιγε και έκραζε τον πόνο της. Να τον ακούσουν όλοι και να ραγίσουν οι καρδιές τους. Της αποθέσαν το μοναχογιό της, νεκρό. Τον ντελικανή της. Το παλικάρι της. Ο κραυγές της μάνας, αντιλαλούσαν πάνω στο ψηλό βουνό. Ο πόνος της, γέμιζε την καινούργια μέρα και τις ψυχές των Χαϊνηδων, που στέκαν αμίλητοι με τα κεφάλια χαμηλά, σε ένδειξη σεβασμού και πένθους. Και του Μανιού η καρδιά σφίχτηκε. Όσο οδοιπορούσαν δεν το είχε πολυσκεφτεί. Αυτός τον είχε τραβήξει έξω από τον κουλέ και είχε κουβαλήσει κι αυτός με τη σειρά

του, τ' απολυμάρι του ξαδέλφου του. Τον ανέβασε στα όρη, όπως κι οι υπόλοιποι. Αλλά η ψυχή του, ήταν γιομάτη από περηφάνια για το ανδραγάθημα του. Τώρα όμως, ένιωθε δυστυχισμένος. Έπιασε με το δεξί του χέρι, την πιστόλα του Ασλάν. Αυτήν που είχε στα χέρια του, ο σκύλος, πριν το βόλι του Μανιού να τον στείλει στον αγύριστο. Τη χάιδεψε απαλά. Ο αντίχειρας του, ανέβηκε από τη λαβή ως την κάνη, θωπεύοντας με ευχαρίστηση την όμορφη κουμπούρα. Έκλεισε απαλά τα ματόκλαδα. Οι οδυρμοί και τα κλάματα των τριών εξαδερφίδων και της θειάς του, τρυπούσαν διαπεραστικά τ' αυτιά του, χαλώντας την προσπάθεια του να συγκεντρωθεί. Ο αντίχειρας ξαναγύρισε στη λαβή του όπλου. Τ' ακούμπησε και με το δείκτη του. Τα ασημένια ανάγλυφα, Αγαρηνά γράμματα, ξεκινούσαν από τη μυτερή μανίκα της πιστόλας κι έφταναν μέχρι τη βάση του κόκορα. Τα δάκτυλα συνέχισαν. Όπως και ο οδυρμός, των γυναικών. Το γυαλιστερό ξύλο σταματούσε λίγο μετά τη σκανδάλη, όπου έδινε τη θέση του στ' ασημένια ανάγλυφα. Τα δυο δάκτυλα μπορούσαν ν' αναγνωρίσουν τα σχέδια. Λουλούδια ήτανε και μεγάλα κλαδιά, που διατρέχανε όλη την κάνη, χαράζοντας την μέχρι το ρύγχος της. Οι φωνές των γυναικών, μεγαλώνανε σε ένταση και διάρκεια. Άνοιξε τα μάτια και κοίταξε το μπάριμπα του. Ο καπετάν Αλεβίζος, καθόταν πάνω στα γόνατα και κοίταγε το κρύο πτώμα του κοπελιού του. Αμίλητος σαν το μουγκό κι ακίνητος σαν τη πέτρα. Η καρδιά του Μανιού, του κλέφτη, σφίχτηκε. Έσκυψε το κεφάλι και κοίταξε την όμορφη κουμπούρα. Η άκρη της μακριάς λαβής δεν ήταν στρογγυλή όπως οι άλλες πιστόλες, αλλά μυτερή, θυμίζοντας την κοφτερή μύτη του γιαταγανιού. Είχε πολλές πιστόλες περασμένες στο

σελάχι του, ο σκύλος και κάποιες είχαν μυτερές λαβές για να χωρούν στη ζώνη του. Ήξερε τι έπρεπε να κάνει. Χωρίς να το δευτεροσκεφτεί, τράβηξε την πιστόλα από τη ζώνη του, έκαμε δυο μεγάλα βήματα κι έφτασε δίπλα στο χαροκαμένο πατέρα.

-Γιάε, μπάριμπα Αλεβίζο,

είπε δυνατά, αλλά σεβαστικά. Ο καπετάνιος σήκωσε το κενό βλέμμα του και κοίταξε προς το μέρος του κλέφτη. Τα μάτια κοιτούσαν το Χαϊνή, αλλά το μυαλό δεν ήταν εκεί. Ο Μανίος, γύρισε την πιστόλα με την κάνη προς τη γη, την έσφιξε έχοντας την λαβή μέσα στη χούφτα του και την παρέδωσε στη χέρα του μπάριμπα του. Είπε,

-Ετούτσας ο ασημένιος κούμπουρας, ανήκει στον αζό, το Σήφη σου. Είναι κούμπουρας γενίτσαρου, τ' ασβολωμένου του Μειντάνη. Κράτησε τόνα μπάριμπα, για ν' αναστοράσαι το κοπέλι σου.

Τα βλέφαρα του καπετάνιου άνοιξαν διάπλατα και τα μεγάλα μάτια του, εστίασαν τελικά, πάνω στο πρόσωπο του ανεψιού του. Έβαλε μπρος τον ένα πόδα του και σηκώθηκε αργά. Άπλωσε το χέρι, πήρε από τον ανεψιό του την πιστόλα κι έμεινα να την κοιτάει. Ο Μανίος έκαμε να μιλήσει, συγκρατήθηκε όμως κι έκλεισε το στόμα. Ο κύρης του Σήφη, ο καπετάν Αλεβίζος, έφερε το κουμπούρι στο μπέτη του, το αγκάλιασε σαν να 'τανε το νεογέννητο κοπέλι του, το έσφιξε κι άρχισε να κλαίει μ' αναφιλητά.

Τ' αλάι των χριστιανών πολεμιστών, έφτασε στο μικρό οροπέδιο. Πέντε είχαν μείνει όλοι κι όλοι. Ο παπά-Γιώργης, μπροστάρης, συνέχιζε να προσεύχεται. Με λύπη, έκαμε δέηση

για τη συγχώρεση των δέκα παλικαριών και μ' ευγνωμοσύνη, ευχαριστούσε το Θεό για τη νίκη. Τ' απάλιο είχε τελειώσει νικηφόρο, ο κίνδυνος για τους ανυπότακτους χριστιανούς είχε απομακρυνθεί κι οι μωαμεθανοί νοικοκυραίοι, του παλιού Αι Μηνά, είχαν σωθεί από θαύμα. Τώρα, έμενε να τιμήσει το τάμα του στον Άγιο. Όπως του το 'χε τάξει. Μια μεγάλη πανήγυρη και δύο σουβλισμένες προβατίνες, να φάνε οι χριστιανοί, να ευεργετηθούνε και να τον δέονται στις προσευχές τους.

Ο ήχος της ασκομαδούρας του χάιδεψε τ' αυτιά κι ο νους του πέταξε μακριά από τις προσευχές. Ο Ηράκλης ο μαυριδερός βοσκός, την είχε φουσκώσει κι έπαιζε για τους λίγους αντρειωμένους. Θα έπαιζε όσο αντέχανε τα πλεμόνια του, περπατώντας με το κεφάλι ψηλά, καμαρωτός, έχοντας τα δυο του λάφυρα χωμένα μέσα στη βρώμικη του βράκα. Δύο όμορφες, γυαλιστερές πιστόλες.